

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) 2016/794 v zvezi s sodelovanjem Europolu z zasebnimi strankami, obdelavo osebnih podatkov s strani Europolu v podporo preiskavam kaznivih dejanj ter vlogo Europolu na področju raziskav in inovacij

(COM(2020) 796 final – 2020/0349 (COD))

(2021/C 341/10)

Poročevalec: **Philip VON BROCKDORFF**

Zaprosilo	Evropska komisija, 24. 2. 2021
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	26. 5. 2021
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	9. 6. 2021
Plenarno zasedanje št.	561
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	233/2/3

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) pozdravlja predlog Komisije o okrepitvi mandata Europolu, saj izboljšuje zaščitne ukrepe za varstvo podatkov in raziskovalne zmogljivosti. S tem se bo okreplil boj proti organiziranemu kriminalu in terorističnim dejavnostim ter povečalo operativno sodelovanje policije v državah članicah EU za zaščito državljanov.

1.2 EESO pozdravlja tudi predlagano sodelovanje Europolu s tretjimi državami, ki omogoča sodelovanje z zasebnimi strankami ali akterji, zlasti pri izmenjavi podatkov. EESO meni, da bi morali imeti zasebni akterji kontaktno točko na ravni EU, kamor bi lahko posredovali informacije, ki bi lahko bile pomembne za kazensko preiskavo. Komisija bo s tem predlogom odpravila to pomanjkljivost.

1.3 EESO pozdravlja predlog Komisije tudi zato, ker je njegov namen podpreti organe za preprečevanje kriminala pri iskanju inovativnih rešitev za boj proti mednarodnemu kriminalu ter sledenje dogajanju na tem področju. Na podlagi predloga naj bi se oblikovale tudi pristojnosti in raziskovalne zmogljivosti Europolu ter nacionalnih organov kazenskega pregona.

1.4 EESO poudarja, da bi morala krepitev zmogljivosti Europolu zajemati prednostno izvajanje čezmejnih preiskav, zlasti v povezavi s hudimi napadi na žvižgače in preiskovalne novinarje, ki imajo pomembno vlogo pri razkrivanju korupcije, goljufij, slabega upravljanja in drugega nezakonitega ravnanja v javnem in zasebnem sektorju.

1.5 EESO tudi meni, da v zvezi z obdelavo podatkov ni nobenih pomislekov glede varstva zasebnosti in temeljnih pravic. Nasprotno, posodobljena in harmonizirana zakonodaja bi omogočila, da se vprašanja v zvezi z varstvom podatkov učinkoviteje preučijo, ter vzpostavila ravnovesje med varnostnimi zahtevami posameznih držav članic in EU kot celote.

1.6 Europol zdaj organom preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj v državah članicah ne more neposredno in v realnem času zagotavljati informacij o kriminalnih dejavnostih iz tretjih držav ali mednarodnih organizacij. S predlaganimi spremembami se zato želi to varnostno vrzel odpraviti in ustvariti novo kategorijo razpisov ukrepov, ki jo bo Europol uporabljal izključno v določenih okoliščinah. EESO pozdravlja oblikovanje nove kategorije razpisov ukrepov v podporo schengenskemu informacijskemu sistemu.

1.7 Krepitev Europolovih pooblastil in virov vključuje zavezanost učinkovitosti, saj večji obseg omogoča prizadevanja za večjo stroškovno učinkovitost. EESO meni, da je predlagano povečanje proračuna za Europol pozitiven odziv v smislu zagotavljanja večje zaščite državljanov EU, pa tudi za krepitev sodelovanja med Europolom in nacionalnimi organi kazenskega pregona. Vendar pa bi pričakoval, da bi se to povečanje odrazilo v številu Europolovih operativnih sodelavcev in večji organizacijski učinkovitosti.

1.8 EESO je na splošno mnenja, da so predlogi korak v pravo smer, saj povečujejo vlogo Europola pri odzivanju na spreminjajoče se razmere. Vendar se bo Europol pri delu še vedno močno opiral na dejavnosti in ukrepe držav članic ter na podatke, ki jih zbirajo nacionalni organi kazenskega pregona. Zato se je, zlasti v vse bolj globaliziranem okolju, smiselno vprašati, ali bi bilo treba Europolu vendarle dovoliti, da deluje na lastno pobudo.

1.9 V zvezi s tem EESO meni, da bodo v prihodnosti morda potrebni drznejši ukrepi za razširitev mandata in področja delovanja Europola. Kot je priznано v predlogih, organizirani kriminal postaja vse bolj izpopolnjen, najnevarnejše kriminalne mreže pa vse bolj nadnacionalne. Ker se organizirani kriminal neprestano razvija, bo treba mandat Europola prilagoditi, da bo postal še pomembnejši akter na področju evropske varnosti.

1.10 EESO zato priporoča, naj se v določeni fazi neodvisno pregledajo vloga in pristojnosti Europola. Pri pregledu bi se tudi ugotavljalo, kako nacionalne prakse kazenskega pregona in postopki zbiranja podatkov vplivajo na analize, ki jih pripravlja Europol. Poleg tega bi se pri tem pregledu upoštevala stališča civilne družbe in socialnih partnerjev ter drugih ustreznih deležnikov.

2. Predlog Evropske komisije

2.1 V odgovor na naraščajoče varnostne grožnje, zlasti tiste, ki jih predstavljajo hudodelske združbe, je Evropska komisija 9. decembra 2020 objavila predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) 2016/794 v zvezi s sodelovanjem Europola z zasebnimi strankami, obdelavo osebnih podatkov s strani Europola v podporo preiskavam kaznivih dejanj ter vlogo Europola na področju raziskav in inovacij.

2.2 Predlog poskuša obravnavati naslednja ključna vprašanja:

- (i) omogočanje Europolu, da učinkovito sodeluje z zasebnimi strankami;
- (ii) omogočanje Europolu, da države članice podpira z analizo obsežnih in kompleksnih podatkovnih naborov (masovnih podatkov);
- (iii) omogočanje Europolu, da od pristojnih organov države članice zahteva, naj sprožijo, vodijo ali usklajujejo preiskavo kaznivega dejanja, ki vpliva na skupni interes, zajet s politiko EU, ne glede na čezmejno razsežnost kaznivega dejanja.

2.3 Komisija prav tako meni, da je treba okrepiti sodelovanje Europola z Evropskim javnim tožilstvom in tretjimi državami. Okrepljeni bodo tudi vloga Europola na področju raziskav in inovacij, njegov okvir za varstvo podatkov in nadzor Parlamenta.

2.4 V zvezi z okrepljenim sodelovanjem z zasebnimi strankami so v predlogu določena pravila, kako Europol izmenjuje osebne podatke z zasebnimi strankami (da bi lahko agencija od njih prejela osebne podatke), kako jih obvešča o manjkajočih informacijah in kako pozove države članice, naj od drugih zasebnih strank zahtevajo dodatne informacije.

2.5 Pravila uvajajo tudi možnost, da Europol deluje kot tehnični kanal za izmenjavo informacij med državami članicami in zasebnimi strankami. Za izboljšanje odzivanja na krizo bodo druga pravila urejala podporo državam članicam pri preprečevanju obsežnega razširjanja terorističnih vsebin prek spletnih platform (povezanih s tekočimi ali nedavnimi dogodki, ki prikazujejo ogrožanje življenja ali telesne nedotakljivosti ali pozivajo k neposrednemu ogrožanju življenja ali telesne nedotakljivosti).

2.6 Za obdelovanje obsežnih in kompleksnih naborov podatkov namerava Komisija uvesti možnost predhodne analize osebnih podatkov, katere edini namen bi bil ugotoviti, ali ti podatki spadajo v različne kategorije posameznikov, na katere se nanašajo osebni podatki, in so povezani s kaznivim dejanjem.

2.7 Za učinkovito podporo kazenskim preiskavam v državah članicah ali kazenskim preiskavam, ki jih izvaja Evropsko javno tožilstvo, bi Europol v nekaterih primerih lahko obdeloval podatke, ki so jih nacionalni organi ali Evropsko javno tožilstvo pridobili v okviru kazenskih preiskav, v skladu s postopkovnimi zahtevami in zaščitnimi ukrepi, ki se uporabljajo po nacionalnem kazenskem pravu. V ta namen bi lahko Europol v času podpore agencije določeni kazenski preiskavi obdeloval (in hranil na zahtevo) vse podatke, ki jih vsebuje kazenski spis države članice ali Evropskega javnega tožilstva.

2.8 Komisija predlaga tudi oblikovanje nove kategorije razpisov ukrepov v schengenskem informacijskem sistemu. Ta predlog temelji na dejstvu, da Europol organom preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj v državah članicah ne more neposredno in v realnem času zagotavljati informacij iz tretjih držav ali mednarodnih organizacij o osebah, ki so bile osumljene ali obsojene zaradi kaznivih dejanj in terorističnih kaznivih dejanj.

2.9 S proračunskega vidika se v predlogu ocenjuje, da bo v večletnem finančnem okviru za obdobje 2021–2027 treba zagotoviti dodaten proračun v višini približno 180 milijonov EUR in približno 160 dodatnih delovnih mest.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Evropa se na vseh področjih dejavnosti, bodisi zasebnih bodisi javnih, sooča s spreminjajočimi se in vse bolj zapletenimi varnostnimi grožnjami. Z digitalizacijo, napredno tehnologijo in enostavnostjo, s katero lahko storilci kaznivih dejanj izvajajo kriminalne dejavnosti prek interneta, so se pospešile kriminalne dejavnosti v Evropi in po vsem svetu, pri čemer se je obseg kibernetске kriminalitete eksponentno povečal.

3.2 Terorizem je prav tako še naprej velika grožnja svobodi in načinu življenja državljanek in državljanov Unije. Med krizo zaradi COVID-19 so se te grožnje dodatno okrepile, saj hudodelske združbe krizo izkoriščajo in prilagajajo svoje načine delovanja ali razvijajo nove kriminalne dejavnosti.

3.3 Te spreminjajoče se varnostne grožnje zahtevajo učinkovito podporo na ravni EU za delo nacionalnih organov preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj. Te grožnje se širijo prek meja, so prisotne v različnih kaznivih dejanjih in se manifestirajo v organiziranih kriminalnih združbah, ki se ukvarjajo z najrazličnejšim kriminalnimi dejavnostmi.

3.4 Zato ukrepanje zgolj na nacionalni ravni ne zadostuje za reševanje teh nadnacionalnih varnostnih izzivov in organi držav članic za preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj vse pogosteje uporabljajo podporo in strokovno znanje, ki ga Europol, tj. agencija EU za sodelovanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj, daje na voljo za boj proti hudim kaznivim dejanjem in terorizmu.

3.5 Europol je osrednji del podpore na ravni EU, ki se zagotavlja državam članicam v boju proti hudim kaznivim dejanjem in terorizmu. Agencija nacionalnim organom preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj nudi podporo in strokovno znanje pri preprečevanju in boju proti hudim kaznivim dejanjem, ki prizadenejo dve ali več držav članic, terorizmu in oblikam kriminala, ki vplivajo na skupni interes, zajet s politiko EU. Od začetka uporabe uredbe o Europolu iz leta 2016 se je operativni pomen nalog agencije bistveno spremenil in njena operativna podpora se je stalno povečevala. Zdaj je Europol del skoraj vseh večjih protiterorističnih preiskav v EU.

3.6 Glede na razvijajoče se in vse bolj zapletene čezmejne varnostne grožnje z zabrisanimi mejami med fizičnim in digitalnim svetom ter še vedno prisotno veliko grožnjo terorizma v Evropi je krepitev Europolovih pristojnosti, zmogljivosti in orodij za učinkovito podporo državam članicam v boju proti hudim kaznivim dejanjem in terorizmu dobrodošel in pravočasen ukrep.

4. Posebne ugotovitve

4.1 EESO pozdravlja predlog Komisije o okrepitevi mandata Euopola, saj je njegov namen izboljšati zaščitne ukrepe za varstvo podatkov in okrepiti vlogo Euopola na področju raziskav.

4.2 EESO pozdravlja tudi predlagano operativno sodelovanje Euopola s tretjimi državami, ki omogoča sodelovanje z zasebnimi strankami, zlasti glede izmenjave podatkov. EESO meni, da predlog, ki omogoča sodelovanje z zasebnimi strankami, ni nesorazmeren. Nasprotno, predlog je zaradi nenehnega razvoja mednarodnega kriminala prek interneta in mobilnih naprav nujen. Hudodelske združbe za komuniciranje in izvajanje nezakonitih dejavnosti vse pogosteje uporabljajo čezmejne storitve zasebnih strank. Vendar zasebni akterji trenutno nimajo kontaktne točke na ravni EU, kamor bi lahko

posredovali informacije, ki bi lahko bile pomembne za kazensko preiskavo. Namen tega predloga je odpraviti to vrzel. Dejansko bi sprememba zakonodaje Europolu omogočila, da deluje kot kontaktna točka in na centraliziran način preuči kaznivo dejanje ali primer, ki ga preiskuje ena ali več držav članic. Ta ureditev omogoča razvoj potrebnega sodelovanja med Europolom in zasebnimi strankami.

4.3 V skladu s predlogi sprememb bi moral imeti Europol ključno vlogo pri pomoči državam članicam pri razvoju novih tehnoloških rešitev, ki temeljijo na umetni inteligenci, kar bi koristilo nacionalnim organom preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj po vsej Uniji. Določanje inovativnih rešitev je pomemben del boja proti mednarodnemu kriminalu, saj se s tem zagotovi, da organi za preprečevanje kriminala sledijo spremembam na tem področju. To je mogoče doseči le z usklajenimi raziskavami. EESO zato podpira proaktivno vlogo Europola pri zagotavljanju centralizirane podpore organom preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj v državah članicah pri (i) določanju inovacij ter (ii) pri razvoju usposobljenosti in zmogljivosti teh organov z uporabo tehnologij in inovacij, razvitih v EU, namesto da bi se opirali na varnostne rešitve iz tretjih držav.

4.4 V zvezi z varstvom podatkov posameznikov je namen sprememb učinkovito zagotoviti popolno spoštovanje varstva zasebnosti in temeljnih pravic pri obdelavi različnih vrst podatkov. EESO tudi meni, da je obdelava osebnih podatkov že zelo strogo urejena in zato ni treba posebej izpostavljati nobenih težav. Nasprotno, posodobljena in harmonizirana zakonodaja bi omogočila, da se vprašanja v zvezi z varstvom podatkov učinkoviteje preučijo, ter vzpostavila ravnovesje med varnostnimi zahtevami posameznih držav članic in EU kot celote.

4.5 EESO tudi ugotavlja, da Europol organom preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj v državah članicah zdaj ne more neposredno in v realnem času zagotavljati informacij iz tretjih držav ali mednarodnih organizacij o osebah, ki so bile osumljene ali obsojene zaradi kaznivih dejanj in terorističnih kaznivih dejanj. Komisija želi s svojim predlogom to varnostno vrzel odpraviti. EESO pozdravlja to namero skupaj z oblikovanjem nove kategorije razpisov ukrepov, ki jo bo Europol uporabljal izključno v posebnih in natančno opredeljenih primerih in okoliščinah.

4.6 EESO vseeno meni, da bo morda morala Komisija v prihodnosti sprejeti še drznejše ukrepe za razširitev mandata in področja delovanja Europola. Kot je priznано v predlogih, se je kriminal razvil in najnevarnejše kriminalne mreže so vse bolj nadnacionalne. Zato je sodelovanje med evropskimi državami in policijskimi silami pomembno. Bistveno je, da se mandat Europola sčasoma prilagodi, da bo postal še pomembnejši akter na področju evropske varnosti.

4.7 EESO poudarja, da bi morala krepitev zmogljivosti Europola zajemati prednostno izvajanje čezmejnih preiskav, zlasti v povezavi s hudimi napadi na žvižgače in preiskovalne novinarje, ki imajo pomembno vlogo pri razkrivanju korupcije, goljufij, slabega upravljanja in drugega nezakonitega ravnanja v javnem in zasebnem sektorju. To je v skladu z resolucijo Evropskega parlamenta iz julija 2020, ki poziva k okrepitvi mandata, da bo Europol lahko vlagal zahteve za začetek čezmejnih preiskav, zlasti v primerih hudih napadov na žvižgače in preiskovalne novinarje⁽¹⁾.

4.8 EESO meni, da krepitev Europolovih pooblastil zajema zavezanost učinkovitosti, saj večji obseg omogoča prizadevanja za večjo stroškovno učinkovitost. Nadaljnja krepitev pooblastil Europola in povečanje njegovih virov sta nujna za zaščito in občutek varnosti evropske družbe.

4.9 EESO pričakuje, da se bo z nadaljnjo krepitvijo mandata Europola še okrepilo usklajevanje med nacionalnimi organi kazenskega pregona in Europolom, tako da se bo agencija uveljavila kot center za analize in inovacije. V zvezi s tem je predlagana zakonodaja korak v pravo smer. Za vse to je ključno usklajevanje med Europolom in državami članicami, predlogi pa so trdna podlaga za okrepljeno usklajevanje.

⁽¹⁾ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 10. julija 2020 o celoviti politiki Unije o preprečevanju pranja denarja in boju proti financiranju terorizma (2020/2686(RSP)).

4.10 Vendar kriminalna dejavnost ne spoštuje meja in EESO se sprašuje, ali bi bilo treba v vse bolj globaliziranem okolju Europolu vendarle dovoliti, da deluje na lastno pobudo. Ali bi moral imeti Europol pravico sprožiti preiskave in proaktivno izvajati dejavnosti kazenskega pregona v državah članicah? To trenutno ni dovoljeno, vendar bo zaradi razvoja kriminalnih dejavnosti morda potrebna razprava o tem, ali bi moral Europol imeti možnost sprožiti večje kazenske preiskave.

4.11 Kot je že bilo navedeno, so predlogi korak v pravo smer, saj povečujejo vlogo Europola pri odzivanju na spreminjajoče se razmere, vendar se bo Europol pri delu še vedno močno opiral na dejavnosti in ukrepe držav članic ter na podatke, ki jih zbirajo nacionalni organi kazenskega pregona. EESO zato meni, da bi bilo zelo primerno izvesti neodvisen pregled učinkovitosti Europola pri izvajanju njegovih nalog in dejavnosti (ki je v precejšnji meri odvisna od učinkovitosti nacionalnih organov kazenskega pregona). Pri pregledu, ki bi ga po možnosti opravila majhna skupina upokojenih visokih pravosodnih in policijskih uradnikov, bi tudi preučili, kako nacionalne prakse kazenskega pregona in zbiranje podatkov vplivajo na analize in ocene, ki jih pripravlja Europol, in kako to posledično vpliva na nacionalne dejavnosti kazenskega pregona. V takšnem pregledu bi bilo treba upoštevati tudi stališča civilne družbe in socialnih partnerjev ter ustreznih deležnikov, zlasti tistih skupin in posameznikov, na katere bi lahko dejavnosti kazenskega pregona nepravilno ali neupravičeno vplivale.

V Bruslju, 9. junija 2021

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG
